

INTER POCVLA

I Nōn sōlum dē cibō et pōtiōne est sermō convīvārum. Iūlius hospitēs suōs dē rēbus urbānīs interrogat: “Quid novī ex urbe? Octō diēs iam sunt cum Rōmae nōn fuī, nec quisquam interim mihi litterās inde mīsit. Quam ob
5 rem nec ipse praeſēns nec absēns per litterās quidquam cognōvī dē eō quod nūper Rōmae factum est.”

Aemilia: “Nēmō tibi quidquam scribet dē rēbus urbānīs, nisi prius ipse epistulam scripseris.”

Orontēs: “Opus nōn est epistulās exspectāre, nam
10 facile aliquid novī per nūntiōs cognōscere potes. Cūr nōn servum aliquem Rōmam mittis?”

Iūlius: “Servī sunt malī nūntiī: saepe falsōs rūmōrēs nūntiant. Numquam servōs meōs Rōmam mittō.”

Cornēlius: “Quid? Herī quendam servum tuum vīdī
15 in viā Latīnā. Faciem recognōvī, saepe eum hīc vīdī.”

pōtiō -ōnis *f* = quod pōtātur

praeſēns -entis
↔ absēns

nūntiōs -ī *m* = is qui nūntiat

rūmor -ōris *m* = rēs ex aliis audīta quae nārātur

qui-dam, acc quen-dam
(< quem-dam)

ab aliquo quaerere = ali-
quem interrogare
ali-quī -qua -quod

Midās -ae m
qui- quae- quod-dam,
abl quō- quā- quō-dam,
gen cuius-dam
avārus -a -um = cupidus
pecūniae
optāre = cupere

minimē = nūllō modō

Bacchus -i m: deus vīni
quid-quid = omnis rēs
quae

tangere tetigisse tāctum
mūnus -eris n = dōnum

im-patiēns -entis < in-
patiēns

quam-ob-rem = cūr
cui: Aemiliae

simul atque = eōdem
tempore quō, cum
prīmum

Iūlius ā Cornēliō quaerit ‘quod nōmen eī sit?’

Cornēlius: “Aliquod nōmen Graecum, putō. ‘Midās’ fortasse, nec vērō certus sum. Semper nōmina oblīvis-
cor, nam mala memoria mihi est.”

Orontēs: “Midās est nōmen rēgis, dē quō haec fābula 20
nārrātur: In quādam urbe Asiae olim vivēbat rēx qui-
dam avārus, nōmine Midās, qui nihil magis optābat
quam dīvitiās...”

Iūlius, qui fābulam audīre nō vult, Orontem inter-
pellat: “Nōn Midās” inquit, “sed Mēdus est nōmen 25
cuiusdam servī meī, qui herī...”

Orontēs vērō, minimē turbātus, nārrāre pergit:
“Tum Bacchus deus, qui ob quoddam beneficium rēgī
bene volēbat, “Dabō tibi” inquit “quidquid optāveris.”
Statim Midās “Ergō dā mihi” inquit “potestātem quid-
quid tetigerō in aurum mūtandī. Hoc sōlum mihi optō.”
Bacchus, etsī rēgem avārum mūnus pessimum optā-
visse cēnsēbat, tamen prōmissum solvit.”

Iūlius impatiēns “Tacē, Orontēs!” inquit, “Omnēs
illam fābulam nōvimus.” 35

At Aemilia, quae fābulam ignōrat, ab Oronte quaerit
‘quamobrem id mūnus pessimum sit?’

Cui Orontēs “Stultē id quaeris” inquit, “Midās enim,
quamquam terram, lignum, ferrum manū tangendō in
aurum mūtare poterat, fame et sitī moriēbātur, cum 40
cibus quoque et pōtiō, simul atque ā rēge tācta erat,
aurum fieret. Postrēmō rēx miser deum ūrāvit ut mūnus

illud īfēlīx revocāret. Bacchus igitur eī suāsit ut in quōdam flūmine lavārētur; cuius flūminis aqua, simul
45 atque corpore rēgis tācta est, colōrem aureum accēpit.”

Iūlius: “Hicinē fīnis fābulae est?”

Orontēs: “Huius quidem fābulae fīnis est, sed aliam fābulam dē eōdem rēge nōvī. Deus Apollō effēcerat ut Midās aurēs asinīnās habēret...”

50 Iūlius: “Satis est! Fābulās tuās Graecās audīre nōlu-mus. Redeāmus ad meum Mēdum servum, qui herī au-fūgit aliquantum pecūniae sēcum auferēns.”

Cornēlius: “Quantum pecūniae abstulit?”

55 Iūlius: “Centum circiter sēstertiōs. Atque ego illī servō praeter cēterōs fidēbam! Posthāc servō Graecō nūllī cōfidam, neque enim fidē meā dignī sunt: īfidī et nēquam sunt omnēs! In familiā meā ūnum sōlum servum fidum esse crēdō.”

II Hic Aemilia marītum interpellat et “St, Iūlī!” inquit,
60 “Nōlī servum prae-sentem laudāre!”

Iūlius Dāvum cōspiciēns “Sed is servus adest” in-quit, “Nōlō eum laudāre prae-sentem. Mēdus vērō plānē īfidissimus omnium est. Profectō eum verberābō at-que omnibus modis cruciābō, sī eum invēnerō prius-
65 quam Italianam relīquerit. Nisi pecūniā mihi reddiderit, in cruce figētur!”

Cornēlius: “Etiam sī adhūc Rōmae latet, difficile erit servum fugiti-vum in tantā urbe reperīre. Rōmae enim tot servī sunt quot hominēs līberī.”

īn-fēlīx -īcis ↔ fēlīx

ac-cipere -iō -cēpisse
-ceptum

Apollō -inis m

asinīnus -a -um < asinus

au- < ab-: au-fugere, au-ferre
ali-quantum = haud pau-lum (nesciō quantum)
quantum = quam multum
au-ferre abs-tulisse ab-lātum

fidere (+ dat/abl)
= crēdere
cōn-fidere = fidere
fidēs -ei f = animus
fidēns
fidus -a -um ↔ īn-fidus

cruciāre = dolōribus
afficere
prius-quam = antequam

crux -ucis f

latēre = sē occultāre,
occultāri
fugiti-vus -a -um = qui
au-fugit
tot... quo = tam multū
... quam

iuvenis -īs m = vir cir-
citer XXX annōrum
crēdere = putāre

Ovidius -ī m
[I.59]
tot puellās... quot

praemium -ī n = mūnus
quod datur prō bene-
ficiō
re-trahere

statuere -uisse -ūtum

tantum quantum = tam
multum quam
nimius -a -um = nimis
magnum

clēmēns -entis ↔ sevērus

ignōscere (+ dat): alicui
i. = maleficia alicuius
oblivisci/nōn pūnire

ōdisse (perf) ↔ amāre

nec enim umquam =
numquam enim

Aemilia: "Fortasse Rōmam abiit ob amōrem alicuius 70
mulieris. Iuvenis est Mēdus: quid nōn faciunt iuvenēs
amōris causā? Crēdō eum apud puellam Rōmānam la-
tēre."

Orontēs: "Ergō numquam reperiētur, nam vērum est
quod scripsit Ovidius in librō quī vocātur 'Ars amandī': 75

Quot caelum stellās, tot habet tua Rōma puellās."

Iūlius: "Profectō magnum praemium dabō eī quī ser-
vum meum fugitīvum hūc retrāxerit."

Cornēlius: "Quantum pecūniae dabis? Certum pre-
mium statuere oportet." 80

Iūlius: "Tantum quantum ille surripuit."

Orontēs: "Centum tantum sēstertiōs? Sānē nōn ni-
mium praemium prōmittis!"

Aemilia autem marītō suō suādet ut clēmēns sit:
"Nōlī Mēdum cruciāre, sī eum invēneris. Clēmēns estō, 85
mī Iūli! Centum sēstertiī haud magna pecūnia est, ut ait
Orontēs, nec aliud quidquam surripuit Mēdus."

Iūlius: "An cēnsēs eum praemium meruisse quod
manūs abstinuit ā gemmīs tuīs? Nimis clēmentēs sunt
mulierēs: quam facile virīs nēquissimīs ignōscunt! At 90
nostra melior est memoria!"

Aemilia: "Nōvistīne hoc dictum: 'Dominō sevērō tot
esse hostēs quot servōs?' Servī enim dominum clēmen-
tem amant, sevērum ūdērunt."

Iūlius: "Servī mē metuunt quidem, nec vērō ūdērunt. 95
Nec enim umquam sine causā servum pūnīvī. Sum do-

minus iūstus. Servus dominum iniūstum ūdit, iūstum et sevērum metuit, nōn ūdit. Nē servō quidem iniūriam facere oportet, sed necesse est servōs īfīdōs aut fugitū-
 100 vōs sevērē pūnīre, nec enim quidquam nisi poena se-
 vēra eius generis servōs ā maleficiis dēterrēre atque in
 officiō tenēre potest. Neque quisquam mē accūsabit si
 servum meum cruciāverō aut interfēcerō, id enim est
 iūs dominī Rōmānī. Servum aliēnum necāre nōn licet,
 105 ut scriptum est in lēgibus, nec vērō ūlla lēx dominum
 vetat servum suum improbum interficere."

Cornēlius: "Nec ūlla lēx id permittit. Nōn idem est
 permittere ac nōn vetāre. Solō, vir sapiēns et iūstus, qui
 Athēniēnsibus lēgēs scripsit, nūllam poenam statuit in
 110 parricidās. Num ideō cēnsēs cīvī Athēniēnsī licuisse pa-
 trem suum necāre?"

Iūlius: "Ita sānē nōn cēnseō. At quamobrem Solō
 nūllam poenam in parricidās statuit? Quia nēmō Athē-
 niēnsis umquam post hominum memoriam patrem
 115 suum occiderat, nec ille vir sapientissimus arbitrābatur
 quemquam posteā tam inhūmānum scelus factūrum
 esse. At profectō aliud est patrem suum necāre, longē
 aliud servum scelestum capite pūnīre, illud enim turpis-
 simum scelus, hoc supplicium iūstum est. Ōlim iūs erat
 120 patri familiās nōn modo servōs, sed etiam liberōs suōs
 interficere. Eius reī exemplum memorātur Titus Mān-
 lius Torquātus, qui filium suum cōram exercitū necāri
 iussit quia contrā imperium patris cum hoste pugnāve-

iūstus -a -um ↔ in-iūstus
 in-iūria -ae f = factum
 iniūstum

nec enim quidquam =
 nihil enim
 pūnīre < poena -ae f
 eius generis servī
 = tālēs servī

iūs iūris n (↔ iniūria) =
 quod licet et iūstum est
 lēx lēgis f

vetāre ↔ permittere

Solō -ōnis m
 sapiēns -entis = prūdēns
 et doctus

parricida -ae m = qui
 patrem suum occidit
 id-eō = ob eam rem

scelus -eris n = grave
 maleficium
 scelestus -a -um < scelus

capite pūnīre = pūniēndi
 causā interficere
 supplicium -i n = poena
 sevērissima, poena ca-
 pitis (: vitae)

cōram prp+abl: c. aliquō
 = ante oculōs alicuius

crūdēlis -e = saevus
atque inhūmānus

vetus -eris = antiquus

in-validus -a -um

necandus/pūniendus -a
-um: vir necandus/pūni-
endus est = virum necā-
ri/pūnīrī oportet

nam-que = nam
mōs mōris m = id quod
fieri solet

crucī : in cruce

dēbilis -e ↔ validus

Christiānus -a -um
< Christus; m pl qui
Christum adōrant

super + abl = dē

ēducāre=(liberōs) alere,
cūrāre, docēre

rat! Sānē pater crūdēlis fuit Mānlius, sed illō suppliciō
sevērissimō cēterī militēs dēterrēbantur nē officium dē- 125
sererent.”

Aemilia: “Nōtum est veterēs Rōmānōs etiam ergā
līberōs suōs crūdēlēs fuisse, nec vērō quisquam hodiē
exemplum sūmit ab illō patre crūdēlissimō.”

Orontēs: “At etiam nunc patrī licet īfantēm suūm 130
invalidūm in montib⁹ expōnere.”

Aemilia: “Pater qui īfantēm exposuit ipse necandus III
est! Nōnne tālis pater tibi vidētur cruce dignus esse?”

Iūlius: “Certē pater tam inhūmānus sevērē pūniendus 135
est, namque īfantēs invalidōs expōnere est mōs
antiquus atque crūdēlis. Aliī nunc sunt mōrēs. Vērum
hominem līberum crucī figere nōn est mōs Rōmānōrum;
id supplicium in servōs statūtum est.”

Aemilia: “Ergō qui īfantēm suūm dēbilem ad ferās
expōnī iussit, ipse ad bēstiās mittendus est cum aliīs 140
hominib⁹ scelestīs!”

Orontēs: “...et cum Christiānīs istīs qui quendam hominem Iūdaeum tamquam novum deum adōrant, deōs
veterēs Rōmānōs dērident. In convīviīs suīs sanguinem
hūmānum bibere solent, ut rūmor est.” 145

Aemilia: “Nōn omnēs vērī sunt rūmōrēs qui afferuntur
super Christiānīs.”

Fabia: “Nec omnēs īfantēs expositī pereunt. Aliī in
silvīs ab ipsīs ferīs aluntur, aliī inveniuntur ā pāstōri-
bus, qui eōs cum liberīs suīs ēducant.” 150

Orontēs: "Sicut Paris, rēgis Priamī filius dēbilis, quī ā servō rēgis fidō in quōdam monte prope urbem Trōiam expositus..."

At Cornēlius "Opus nōn est" inquit "vetus exemplum
155 Graecum afferre, cum complūres fābulae nārrentur dē Rōmānīs puerīs quī ita servātī sunt. Cēterum fābulam male intellēxistī, nec enim dēbilis fuit Paris nec fidus servus Priamī, nam rēx eī imperāverat ut Paridem interficeret, et quidquid dominus imperāvit, servō facien-
160 dum est."

Orontēs: "Ille servus nōn pūniendus, sed potius laudandus fuit: namque ita Paridem servāvit — eum quī posteā Helenam, fēminam omnium pulcherrimam, ā marītō Menelāō abdūxit."

165 Paula: "Num tantam iniūriam laudandam esse cēnsēs?"

Orontēs: "Quod Venus suādet iniūria nōn est! Sānē laudandus est ille iuvenis quī nōn modo fēminam illam pulcherrimam abducere ausus est, sed etiam miles fortissimus fuit quī et multōs aliōs hostēs et ipsum Achillem occīdit." Hīc pōculum tollit Orontēs et exclāmat: "Vīvat fortissimus quisque! Vīvant omnēs fēminaē amandaē! Gaudeāmus atque amēmus! Iuvenēs sumus ut Paris, nōn senēs ut Priamus, rēx Trōiānōrum, aut 175 Nestor, dux Graecōrum senex, quī ad nōnāgēsimū annūm vīxit. Quisquis fēminās amat, pōculum tollat et bibat mēcum! Nunc merum bibendum est!"

Paris -idis *m*
Priamus -i *m*: rēx Trōiae

vetus *m/f/n* (*nōm sg*):
liber vetus
fābula vetus
vīnum vetus

intelligere -lēxisse
-lēctum

servō (*dat*): ā servō

Menelāus -i *m*: rēx
Spartae
ab-dūcere

senex

audēre ausum esse

fortissimus quisque =
omnēs virī fortēs

senex senis *m* = vir an-nōrum plūs quam LX
Nestor -oris *m*
nōnāgēsimus -a -um
= XC (90.)
quis-quis = omnis homō
qui

nimum = nimis multum
bibere bibisse
alterum tantum = bis
tantum

funditus (*adv*) = ā fundō
ab övō ūsque ad māla =
ab initiō cēnae ūsque
ad finem
fābulārī = loquī

ēbrius -a -um = quī ni-
mum vīnī pōtāvit

per-ire, *coni*-eat
bis tantō = bis tantō
magis
nūgac -ārum / pl = rēs
stultae
negat 'sē esse' = dicit
'sē nōn esse'
falsus = quī fallit,
fallax

Cornēlius: "Tacendum est, nōn bibendum! Iam ni-
mum bibistī. Cēnseō tē ūnum tantum vīnī bibisse
quantum nōs omnēs, vel potius alterum tantum!" 180

Orontēs: "Vōs igitur parum bibistis. Numquam ni-
mum huius vīnī bibere possum. Valeat quisquis vīnum
bonum amat! Vīvat Bacchus, deus vīnī! Vīvāmus om-
nēs et bibāmus! Pōcula funditus exhauriāmus!"

Paula: "Iam tacē! Satis est. Nōnne tē pudet ita ab övō 185
ūsque ad māla fābulārī? Sānē pudendum est!"

Orontēs autem, simul atque pōculum suum funditus
exhausit, ā Paulā ad Aemiliā versus "Omnēs m-mē
interpellant" inquit, "praeter t-tē Aemilia. Tū t-tam p-
pulchra es quam Helena..." 190

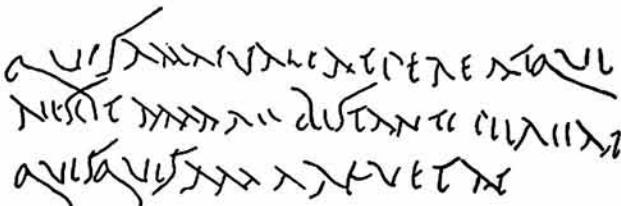
Aemilia: "...et tū tam rūsticus quam Paris, quī inter
rudēs pāstōrēs ēducātus erat! Numquam mōrēs urbānōs
didicistī, rūstice! Nimium pōtāvistī, ēbrius es. Abstinē
manū ā mē!"

Orontēs iterum pōculum tollēns haec cantat: 195
"Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
Bis tantō pereat quisquis amāre vetat!"

Aemilia: "Nōlumus istās nūgās audīre. Ēbrius es!"

Orontēs negat 'sē esse ēbrium' atque in lectō surgēns
aliud carmen super fēminā falsā et īfīdā cantāre incipit, 200
sed priusquam finem facit, sub mēnsam lābitur!

Duo servī eum ē tricliniō auferunt atque in cubiculō
pōnunt. Tum vestem super eum iam dormientem ster-
nunt.

[QVIS] QVIS AMAT VALEAT PEREAT QVI
NESCIT AMARE BIS TANTO PEREAT
QVIS QVIS AMARE VETAT

Haec inscriptio inventa
est Pompeis in oppidō
Campāniae (item imāgo
canis in pāg. 172 et la-
byrinthi in pāg. 196 et
palmae in pāg. 285)

Inscriptio -onis f = quod
Inscriptum est

205 GRAMMATICA LATINA

Gerundīvum

Vir laudandus. Fēmina laudanda. Factum laudandum.

'Laudandus -a -um' gerundīvum appellatur. Gerundīvum est adiectīvum dēclīnatiōnis I/II. Cum verbō esse con-
210 iunctum gerundīvum significat id quod fieri oportet; is ā quō
aliquid fieri oportet apud gerundīvum significātur datīvō.

Exempla:

Discipulus industrius magistrō laudandus est. Discipulus
piger reprehendendus et pūniendus est. Tacendum est.

215 Lingua Latīna vōbīs discenda est. Vocābula diligenter scri-
benda sunt. Omnia menda corrigenda sunt: addendae sunt
litterae quae dēsunt, quae supersunt stilō versō dēlendae
sunt. Quidquid magister imperāvit disciplū faciendum est.

Dominus dīcit 'ovēs bene cūrandās esse.'

laudandūs -a -um

magistrō (dat)
= ā magistrō

[1] lauda|nd|us

[2] dēle|nd|us

[3] scrib|end|us

[4] pūni|end|us

Vocābula nova:

pōtiō

rūmor

memoria

mūnus

fidēs

crux

iuvenis

praemium

poena

iūs

lēx

parricida

scelus

supplicium

mōs

PENSVM A

In hīs exemplīs syllabae quae dēsunt add- sunt:

Mercēs ad diem solv- est. Qui fūrtum fēcit pūn- est. Quidquid dux imperāvit mīlitibus faci- est. Quid magis opt- est quam vīta bēata? Ē malīs minimum elig- est. In perīculīs dēspēr- nōn est. Pater dīcit 'filium pūn- esse, nōn laud-.'

Verba: tangere -isse -um; accipere -isse -um; auferre -isse -um; statuere -isse -um; intellegere -isse -um; bibere -isse; audēre -um esse.

In exemplīs quae sequuntur vocābula add- sunt.

iniūria
 senex
 nūgae
 praesēns
 avārus
 impatiēns
 infēlix
 asinīnus
 fidus
 infidus
 fugitīvus
 nimius
 clēmēns
 iūstus
 iniūstus
 sapiēns
 scelestus
 crūdēlis
 vetus
 invalidus
 dēbilis
 ēbrius
 nōnāgēsimus
 optāre
 interpellāre
 aufugere
 auferre
 fidere
 cōfidere
 cruciāre
 latēre
 retrahere
 statuere
 ignōscere
 ūdisse
 vetāre
 ēducāre
 abdūcere
 fābulārī
 quidquid
 quisquis
 quantum
 aliquantum
 nimium
 quamobrem
 ideō
 funditus
 priusquam
 namque
 cōram

PENSVM B

Herī Mēdus ā dominō — aliquantum pecūniae sēcum —.
 Mēdus dominum suum nōn amat, sed —. Iūlius, qui eum
 Rōmae — [= occultārī] putat, magnum praemium dabit ei
 qui eum invēnerit — [= antequam] Italiam relīquerit. Iūlius
 dīcit ‘mulierēs nimis — esse ac facile virīs nēquissimīs —.’ —
 dominus imperāvit servō faciendum est. Solō, vir —, Athēni-
 ēnsibus — optimās scripsit. Patrem suum necāre — inhūmā-
 num est. Iūlius nōndum — est ut Nestor, sed adhūc — ut
 Paris ille qui Helenam ā marītō —. “— amat valeat!” cantat
 Orontēs, qui — est quod — [= nimis multum] vīnī pōtāvit.

PENSVM C

Quis fuit Midās?
 Quamobrem Midās fame et sitū cruciābātur?
 Cūr Iūlius illam fābulam audīre nōn vult?
 Ubi Cornēlius servum Iūlii vīdit?
 Quantum pecūniae Mēdus sēcum abstulit?
 Estne Mēdus adhūc Rōmae?
 Quid faciet Iūlius sī Mēdum invēnerit?
 Quōmodo hominēs ā maleficiīs dēterrentur?
 Quam fēminam Paris abdūxit?
 Qui hominēs ad bēstiās mittuntur?
 Cūr Orontēs pedibus stāre nōn potest?